

▶ KIRSI MÄKINEN

Paikkatiedot tehokäytössä?

Kuinka kehittää toimintaa, jolla sanotaan olevan rajattomasti mahdollisuuksia ja lukuisia potentiaalisia käyttäjiä? Ja jos mahdollisuudet tunnetaan, hyödynnetäänkö niitä optimaalisesti?

Kypsysarvioinnin avulla voidaan paikkatietojen käytön nykytilaa ja kehittämistä tarkastella useista eri näkökulmista, mikä auttaa hahmottamaan ja hallitsemaan joskus hyvinkin monimuotoista kokonaisuutta. Sekä Helsingin kaupunki että Suomen ympäristökeskus arvioivat viime vuonna paikkatietokypsyttään.

”Helsingin kaupunki teki kypsyysarvioinnin keväällä 2015 osana teknisen sektorin kokonaisarkkitehtuurihanketta. Tavoitteemme on kehittää kaupungin perustietovarannoille yhteinen käsitelmä, joka lisää tietojärjestelmien yhteentoimivuutta sekä aineistojen hyödynnettävyyttä. Kypsyysarviointi auttaa meitä luomaan kokonaiskuvan tämän hetkisestä tilanteesta sekä tunnistamaan

tulevia kehittämistarpeita”, kertoo erityissuunnittelija **Outi Hermans** Helsingin kaupungilta.

Mahdollisuudet tutuksi

Helsingin kaupunki on Suomen suurin työnantaja. Sen 31 virastossa ja laitoksessa työskentelee noin 38 000 eri alojen ammattilaista ja asiantuntijaa. Tässä joukossa on paljon potentiaalisia paikkatiedon käyttäjiä – osalle paikkatietojen hyödyntäminen on ollut arkipäivää jo vuosia, mutta ei suinkaan kaikille.

Kaupungin eri virastoissa paikkatiedon käyttäjiä on yhteensä noin tuhat. Tästä joukosta noin puolet on aktiivikäyttäjiä eli henkilöitä, joilla on käytössään joku paikkatieto-ohjelmisto

”Näin isossa organisaatiossa tieto ei

välttämättä liiku sujuvasti edes virastojen välillä, vaan sen eteen on tehtävä työtä, samoin kuin paikkatiedon mahdollisuuksista viestimiseen”, Hermans huomauttaa.

Helsinki laati viisi vuotta sitten Paikkatiedon kehittämisohjelman, jossa asetettiin tavoitteita paikkatiedon hallinnan ja hyödyntämisen kehittämiseen vuosille 2011–2014. Paikkatietojen käytön strategiset tavoitteet ovat tukea johtamista ja kaupunkirakenteen ja asumisen kehittämistä, asukkaiden hyvinvointia sekä alueen yritysten kilpailukykyä.

”Paikkatietokypsyuden arviointi on yksi keino arvioida tämän hetkistä tilannetta – kuinka hyvin olemme onnistuneet saavuttamaan ohjelmassa esitetyt tavoitteet”, sanoo Hermans.

Helsinki teki arvioinnin ensimmäisen kerran vuonna 2010. Kaupunki osallistui

kin alueella on. Organisaatio päättää itse, mille viidestä kypsyystasosta se haluaa eri alueilla päästä.

Helsingissä kypsyysarviointi toteutettiin työpajassa, johon osallistui seitsemän henkilöä keskeisistä paikkatietoa hyödyntävistä laitoksista, muun muassa kaupunkimittauksesta ja tietokeskuksesta. Osallistujat arvioivat kypsyystason omasta näkökulmastaan ja perustelivat valintansa, minkä jälkeen ryhmä päätti yhdessä kyseisen kriteerin kypsyystason.

Hermansin mukaan prosessin arvokkainta antia olivat nämä yhteiset pohdinnat ja keskustelut. Niiden avulla lisääntyy yhteinen näkemys ja ymmärrys paikkatietoasioista yleisemminkin.

Suomen ympäristökeskuksessa paikkatietokypsyuden arviointi tehtiin kesällä 2014, kertoo erikoissuunnittelija **Kaisu Harju**. Harju työskentelee SYKEN tietokeskuksessa, jonne on keskitetty Syken paikkatietoihin liittyvät tehtävät. Tietokeskus vastaa muun muassa omien paikkatietoaineistojen hallinnasta ja ylläpidosta, ulkopuolisten aineistojen hankinnasta sekä paikkatietojärjestelmien ja -sovellusten ylläpidosta ja kehittämisestä.

”Oman organisaation lisäksi tarjoamme paikkatietopalveluita ympäristöministeriölle, ELY-keskuksille, Aluehallintovirastoille ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselle (ARA). Keskittämällä paikkatietoihin liittyvät palvelut haluamme säästää asiantuntijoidemme aikaa, jotta he voisivat keskittyä oman erityistehtävänsä hoitamiseen”, Kaisu Harju selittää.

SYKEssä työskentelee noin 700 ympäristöalan ammattilaista. Paikkatietojärjestelmillä on noin 70 aktiivista käyttäjää, mutta huomattavasti useampi hyödyntää paikkatietoja tehtävissään tavalla tai toisella. Kypsyysarviointi tehtiin SYKEN sisäisenä. Arvioinnilla haluttiin selvittää, miten SYKEssä on otettu käyttöön keskitetyt paikkatietopalvelut ja miten hyvin organisaatio pystyy hyötymään niistä. Intrassa ja sähköpostitse jaettuun kyselyyn vastasi 42 henkilöä. Vastajat olivat kattavasti organisaation eri osista ja kaikista keskeisistä käyttäjäryhmistä.

Keskustelua ja pohdintaa

Kypsysmallissa tarkastellaan paikkatietojen hyödyntämistä viidestä eri näkökulmasta, jotka ovat sisäinen paikkatietoinfrastruktuuri, palvelut ja prosessit, kyvykkyydet, ulkoinen yhteistyö ja ulkoinen vaikuttavuus.

Jokaiselle avainalueelle on määritelty indikaattorit, joiden avulla arvioidaan, millä kypsyystasolla organisaatio kulla-

infrastruktuuri palveluineen, samoin kuin panoksemme kansallisessa paikkatietoverkostossa nousivat esille vahvuuksina.”

Tuloksia käytiin läpi muutamassa esitelytilaisuudessa, joissa oli varattu aikaa myös keskustelulle ja kehittämiskohtaiden pohtimiseen. Suurin osa kehittämis- tarpeista liittyi viestintään, esimerkiksi parempaan tiedonkulkuun uusista aineistoista ja sovelluksista sekä paikkatiedon mahdollisuuksien tunnetuksi tekemiseen.

”Olemmekin lisänneet sisäistä yhteydenpitoa keskuksiimme, käyneet siellä esittelemässä pal-

veluitamme ja miettinneet yhdessä kehittämishankkeita. Lisäksi olemme järjestäneet sisäisiä tietoisuuksia ajankohtaisista asioista, esimerkiksi uusista tuotteista ja palveluista”, Kaisu Harju kertoo. ”Jatkossa pyrimme kehittämään myös organisaation ulkopuolelle suunnattua viestintää ja näin parantamaan palveluidemme löydettävyyttä.”

Myös Helsingin kaupungilla havaitut kehittämistarpeet liittyvät usein tiedon kulkuun; joko tietoisuuden lisäämiseen tai paikkatietojen sujuvampaan hyödyntämiseen tietojärjestelmissä. Toisaalta monet asiat ovat edistyneet sitten 2011 tehdyn arvioinnin.

”Olemme esimerkiksi panostaneet paikkatietojen käyttöön asiakaspalvelussa, mikä näkyy arvioinnin tuloksissa. Esimerkiksi paikkatietojen käyttö kansalaispalveluissa on kehittynyt tasolta 1 tasolle 3. Myös johdon sitoutuminen on parantunut”, Hermans iloitsee.

Helsingin vahvuudeksi todettiin hyvä sisäinen infrastruktuuri, joka mahdollistaa palvelujen hyödyntämisen eri hallintokunnissa. Toki kehittäväkin löytyy. ”Paikkatietopalvelu ei ole enää pelkkää tiedon jakelua, vaan käyttäjille tulisi tarjota myös jalostetumpaa tietoa, esimerkiksi analyysipalveluiden muodossa. Samaan tapaan kuin kaupungin Tietokeskus jo jalostaa tilastotietoa selvityksiksi ja raporteiksi”, Hermans visioi.

”Tarkoituksemme on jatkaa arviointeja tulevaisuudessa. Se auttaa sekä kokonaiskuvan hahmottamisessa että tehtyjen toimenpiteiden tulosten arvioinnissa ja uusien kehittämiskohtaiden tunnistamisessa.” ◀

Käyttäjät tarvitsevat tiedon lisäksi palvelua.

Oli mukava huomata, että ne osat alueet, joihin olemme panostaneet, näkyivät myös arvioinnin tuloksissa selkeinä vahvuuksinamme”, Harju iloitsee. ”Erityisesti SYKEN sisäinen paikkatieto-